

DE L'ESPIRITUAL, DEL POLÍTIC I DEL SOCIAL

Ha estat assenyalat, aquests darrers temps, amb disc vermell, el perill que la política absorbís la intel·ligència. En els països sotmesos a una dictadura, aquesta absorció, voluntària o forçada, és, per abstinència o per intervenció, efectiva. En els països de règim democràtic, o de règim mixt, si la intel·ligència no ha estat encara confiscada, en canvi, les activitats intel·lectuals, els neguits i les esperances per a l'esdevenidor del polític i del social s'ordenen, en submissió, entorn de la política: tothom ha de prendre partit.

A França singularment. Entre demòcrates, pro-feixistes, realistes, sindicalistes i marxistes la lluita intel·lectual no s'estableix entorn de la recerca de les veritats objectives i eternes, ans de l'immediat.

L'adhesió, per exemple, d'André Gide al comunisme ha estat discutida des de tots els punts de vista. Gide, a «La Nouvelle Revue Française» —*Pages de Journal*— recorda que durant quaranta anys li ha estat retreta la seva indecisió. D'altres, en canvi, li asseguraven que aquest lliure vot del pensament era el millor d'ell. Avui denuncien la seva presa de posició. «Ja sé que això és un sacrifici. Val la pena? Aquesta és la qüestió.» A Gide li sembla d'haver fet molt pel comunisme en adherir-s'hi: «... he esperat quaranta anys abans de prendre-la». ¿Què l'ha dut al comunisme, però? (Convicció, paradoxa o literatura?)

«Cal que ho digui: el que m'ha dut al comunisme no és pas Marx: és l'Evangelí. És l'Evangelí que m'ha format. Són els preceptes de l'Evangelí, segons el plec que han fet prendre al meu pensament, al comportament de tot el meu ésser, que m'han inculcat el dubte de la meua pròpia valor, el respecte d'altri, del seu pensament, i quen han fortificat, en mi, aquest desdeny, aquesta repugnància, que sens dubte era ja nativa, a tota possessió particular, a tot acaparament. No em penediria de transcriure aquelles paraules de Crist a les quals ni tan sola ment puc dir que cerco de conformar la meua conducta, tant s'han fet carn de la meua carn i sang de la meua sang; fins al punt que, si m'hi sotmeto, no és pas com uns manaments exteriors, ans com a les lleis mateixes del meu instint, com a una necessitat interna; de manera que no m'hi puc sostraure.» (El procés de conversió de Gide al comunisme a través del cristianisme protestant no és pas irregular, com pretenen alguns. És més fàcil, creiem, anar al comunisme per adhesió a una creença, a una fe —Crist, Pàtria—, que per consideracions materials. Conquerits els

cors, les voluntats són més aviat preparades.)

Julien Benda, en canvi, davant aquest corrent de definicions, no accepta l'humanisme comunista defensat pel grup de simpatitzants d'un Moscou hipotètic. L'humanisme comunista, integral, que exalta l'home total, s'oposa a l'humanisme clàssic —etern—, que «honora únicament en l'home la regió intel·lectual i moral, que aïlla de la regió material, de la regió ocupada a preocupar-se de la vida pràctica». La concepció que de l'humanisme tenen els comunistes francesos (idealistes malgrat l'antiidealisme fonamental del marxisme, heterodoxos de Marx, com Gide) és oposada a la concepció que de l'humanisme té Julien Benda. A «Les Nouvelles Littéraires» (13 d'abril), escriu: «Accepto l'oposició de la vida espiritual i de la vida material, aquest dualisme, aquesta jerarquia; no m'interessa la reconciliació del treballador intel·lectual i del treballador manual. L'home només se'm presenta gran per la seva obediència a la seva part divina. No em plauen els homes que beuen la vida per tots els porus, les bones cares botifleres de Marx i de Jaurès: els meus tipus són aquests homes magres, amb la cara devorada per la pura vida de l'esperit, que diríeu que no saben que tenen mi cos: Dante, Erasme, Fénelon, Lleó XIII, l'home del concert de Giorgione.»

Benda es revolta contra la posició del grup d'«Europe». Guéhenno, J. R. Bloch, quan diuen si fa no fa: «No volem més valors intel·lectuals, volem valors humans.» I escriu: «I com estimo només les valors intel·lectuals amb allò que tenen de vegades d'inhumà, com en un Descartes, un Malebranche, un Valéry.» Aquesta revolta de Julien Benda, l'eixut, contra l'humanitarisme comunista, contra el totalitarisme social, el porta a concloure que l'autonomia de la vida intel·lectual, la seva independència en relació amb el treball manual, garanteix la llibertat de l'esperit a escapar del social, a treballar en contra d'ell si cal, a discutir l'ordre establert.

Julien Benda no accepta ni l'humanisme comunista, ni el tenebrós humanisme hitlerià, ni el fals, segons ell, humanisme clàssic dels monàrquics addictes a Maurras. «El veritable humanisme clàssic —acaba dient Benda— té avui tothom contra seu.»

Per la seva banda, una de les personalitats més lúcides del monarquisme francès es declara, com Benda, com Maurras —tan semblants i tan oposats—, contra la dictadura com a sistema de govern (Maurras s'ha oposat fins ara, doctrinalment, al feixisme). Creu que la dictadura («Revue du xx Siècle») ha nat d'una reacció legítima contra els excessos de l'individualisme, però que ha estat duta amb tant d'ençegament i de brutalitat, que ha acabat amb la confiscació de la intel·ligència, amb la confiscació de

l'individu, amb la confiscació de tota activitat autònoma i desinteressada, i de tot esforç de perfeccionament personal a profit de la col·lectivitat.

Thierry Maulnier es revolta, com Benda davant els comunistes, a la lectura del programa nacionalsocialista germànic quan diu que «...l'artista, l'intel·lectual, no podran crear sinó dins el quadre nacional, per a expressar la realitat nacional, al servei de la nació».

S'oposa, doncs, a l'Estat absolutista i defensa l'autonomia de l'home personal, senyor en el seu domeny proel lliure de disposar del seu treball i dels seus lleures. «Entre l'Estat i l'individu hi ha els cossos protectors: la família, la religió, l'ofici, que preserven l'individu del desordre, i de l'anarquia, que el protegeixen contra el Poder absorbent.»

Per a ell, «la societat de demà ha d'ésser: *l'individu autònom, no sobirà, en l'Estat sobirà, no totalitari*». Això nomé ho garanteix, diu, la monarquia... quan, diran molts, no ha viscut hom sota la seva experiència i ha comprovat que tampoc *no és pas la darrera possibilitat de llibertat*.

J. V. Foix
[28-IV-1935]